

MAASEUDUN
SIVISTYSLIITTO

ELÄMÄNI TARINA -OPINTOAINEISTO

ELÄMÄNI TARINA - opinto-ohjelma ryhmille

Markku Hattula

Tämä opinto-ohjelma on laadittu kirjailija, kuvittaja Johanna Jokipaltion Maaseudun Sivistysliitolle tekemän Elämäni tarina -kirjan pohjalta käytettäväksi Elämäni tarina -ryhmien opintoaineistona.

Copyright © Maaseudun Sivistysliitto ry 1999.

Sisällys:	Sivu
1. kokoontuminen "Polkuja juurille"	2
2. kokoontuminen "Vanhempani"	3
3. kokoontuminen "Meidän perhe ja koti"	4
4. kokoontuminen "Kun olin pikkuinen vielä"	5
5. kokoontuminen "Opintiellä"	6
6. kokoontuminen "Elämä edessä"	7
7. kokoontuminen "Kaksin aina kaunihimpi"	8
8. kokoontuminen "Uuden elämän alussa"	9
9. kokoontuminen "Perhe kasvaa"	10
10. kokoontuminen "Aikuisen elämää"	11
11. kokoontuminen "Eilen, tässä ja nyt - huomenna"	12
12. kokoontuminen "Ryhmän päättäminen"	13

1. kokoontuminen "Polkuja juurille"

Tavoite: Oppia tuntemaan omia ja ryhmän muiden jäsenten "juuria" ja ymmärtää sitä kautta paremmin itseään ja muita.

Sisältö: Tässä kokoontumisessa tutustutaan edellisiin sukupolviin. Jokainen ryhmän jäsen miettii etukäteen, millaisia muistoja hänellä on isovanhemmista, mahdollisesti heidän vanhemmistaan ja muista suvun esi-isistä. Ryhmässä voidaan keskustella, löytyykö eri sukujen välille yhtymäkohtia, yhteisiä muistoja, joissa heijastuvat koko kansakunnan vaiheet.

Jäsenet voivat tuoda ryhmään mukanaan valokuvia, kirjeitä tai vaikkapa lehtileikkeitä, joihin liittyy muistoja omista isovanhemmista ja muista suvun esi-isistä. Kotiseutukirjat, paikallishistoriat, sukukirjat ja perheraamattu ovat myös hyviä tietolähteitä. Usein joku vanhemmista sukulaisista on voinut tulla sinulle tärkeäksi. Miksi? Suvussasi on voinut olla joku merkittävä tai merkillinen henkilö, jonka muistat tai josta sinulle on kerrottu. Tällaiset erilaisuudet ovat kiinnostavia. Persoonalliset ihmiset ja omat tai sinulle kerrotut muistot heistä kiinnostavat myös toisia enemmän kuin yleisellä tasolla kulkevat selostukset.

Mikä on ollut sukusi perintö sinulle? Ei niinkään rahallinen (toki siitäkin voidaan keskustella) vaan henkinen perintö? Aate, herätysliike, ammatti, kansalaisuus. Kaikki ovat mielenkiintoisia asioita, joiden merkitys keskusteluissa muiden kanssa voi entisestään korostua. Ehkäpä tutustumalla omiin ja ryhmän jäsenten juuriin voit entistä paremmin oppia ymmärtämään itseäsi ja muita. Miksi juuri minusta tuli tällainen kuin olen? Juurillasi on siihen varmasti merkitystä.

Esimerkkejä havaintomateriaalista:

isoisän miekka, isoäidin kutoma ryijy, isotäidin kakkuresepti, isoäidin lempilaulu, kirje jonka isoisäni veli kirjoitti Amerikasta, sotilasvalokuva isoisästä, voirasia jonka isoisäni otti mukaan niitylle, isoäidin kirjoma tyynyliina, isoisän kalenteri johon on kirjattu säitä ja satonäkymiä, isotäidin päiväkirja..

2 .kokoontuminen "Vanhempani"

Tavoite: Oppia tuntemaan omia ja muiden ryhmän jäsenten vanhempia ja ymmärtää, että jokainen aika asettaa vanhemmuudelle omat ihanteensa.

Sisältö: Tässä kokoontumisessa tutustutaan vanhempiin. Ryhmän jäsenet voivat etukäteen merkitä muistiin asioita, joita omista vanhemmista tulee mieleen. Mitä vanhemmat ovat kertoneet kohtaamisestaan? Häistään? Heidän elämänsä alkutaipaleesta jne? Jokainen voi muistella, millainen kuva mielessä on päällimmäisenä omasta äidistä ja isästä. Millaisen henkisen perinnön vanhemmat jättivät sinulle? Muistatko, mikä vanhemmillesi oli tärkeää? Rehellisyys, työnteko, raha, taide, heikompien auttaminen, luonto jne. Muistako ehkä jonkun äitisi tai isäsi sanonnan, jota tämä käytti elämänohjeenaan? Kirjoita sanonta muistiin. Olet ehkä kuullut, mikä vanhemmillesi oli vaikeinta elämässä. Entä mitä he pitivät elämänsä suurimpana saavutuksena? Kerro siitä! Mitä vanhempasi tekivät työkseen? Muuttuiko heidän ammattinsa heidän elämänsä aikana?

Jos vanhempasi elävät, millaisia he ovat nyt? Jos he ovat kuolleet, minkä ikäinen sinä olit silloin? Miltä heidän poismenonsa tuntui? Miten se vaikutti sinuun? Löytyykö yhtymäkohtia ryhmän jäsenten vanhempien elämistä? Säästäväisyys, pyrkimys parempaan taloudelliseen asemaan, ruumiillisen työn arvostus, suhtautuminen lapsiin... Miettikää yhdessä, mikä teissä kussakin on vanhempien vaikutusta. Oletko sinä kenties äitisi tai isäsi näköinen? Kumpi vanhemmista olisi sinulle läheisempi? Miksi?

Esimerkkejä havaintomateriaalista:

äidin reseptillä valmistettu kakku, valokuvia vanhemmista, isän tekemä korurasia, äidin lottapuku, laulu jota äiti iltaisin lauloi, iltarukous joka minulle opetettiin, musiikkia jota soitettiin kun vanhempani olivat nuoria, kuva lapsuuden kodistani, lapsuudenkotini pohjapiirros, äidilleni tai isälleni rakas kirja, isäni ensimmäinen kamera..

3. kokoontuminen "**Meidän perhe ja koti**"

Tavoite: Tutustuttaa ryhmän jäsenet omaan lapsuudenkotiinsa ja oppia tuntemaan muiden jäsenten lapsuutta ja ymmärtää lapsuuskodin merkitys ihmisen myöhempään elämään.

Sisältö: Tässä kokoontumisessa tutustutaan jäsenten lapsuudenkotiin. Ryhmän jäsenet voivat muistella ja kirjoittaa valmiiksi ylös muistikuvia lapsuudenkodista, kerätä säilyneitä esineitä, valokuvia lehtileikkeitä tai kirjoja tuotavaksi opintoryhmän kokoontumiseen. Millainen oli kotini tunnelma? Keitä kaikkia kodissani asui? Millaiset olivat ihmisten välit kodissani? Keitä naapureina asui? Millainen oli suhde naapureihin? Lapsilla? Aikuisilla? Millainen kotirakennus oli? Entä kalustus?

Mieleesi on voinut jäädä joku juhla: joulu, jolloin sait ensimmäisen appelsiinin tai jonkun sinulle rakkaan lelun, syntymäpäivä jolloin sait ensimmäisen kerran täytekakkua. Jonkun koti oli köyhä, jonkun toisen taas rikas. Mistä oli puutetta, miten rikkaus ilmeni?

Joku on asunut koko lapsuutensa samalla paikalla, joku taas joutui muuttamaan. Oli lähdeköyhyys työn perään, vihollinen valloitti sodassa kotitanhuat. Millaista muuttaminen oli? Miten uusien naapureiden lapset suhtautuivat sinuun? Kodissasi oli varmaankin lapsilla omat työt? Mikä työ oli sinun vastuullasi? Millainen oli arki? Entä pyhä?

Paljon on puhuttu siitä, että nykyään ei arkea enää erota pyhästä. Lapset eivät enää opi työntekoa. Mitä sellaista sinun lapsuudenkodissasi oli, jonka haluaisit tuoda myös nykyajan koteihin? Mitä et haluaisi takaisin mistään hinnasta?

Esimerkkejä havaintomateriaalista:

valokuva tai maalaus lapsuudenkodistani, piirros kodistani tai kotini pihapiiristä, lapsuudenkodistani peräisin oleva huonekalu, keittiöväline tai työkalu, kirja jonka sain perintönä, käsityö kuten matto tai ryijy, radio, levysoitin, lapsuudenkodin aikaisin vaatteita, seinäraanu, sängynpeite...

4. kokoontuminen "Kun olin pikkuinen vielä"

Tavoite: Palauttaa mieliin omaa ja ryhmän jäsenten lapsuutta ja ymmärtää sen suuri merkitys osana elämän kokonaisuutta.

Sisältö: Lapsuudella on suuri merkitys siihen, minkälainen aikuinen lapsesta kasvaa. Aikuinen ihminen näkee oman lapsuutensa uudella tavalla. Muistat varmasti jännittäviä, hauskoja ja surullisiakin tapahtumia lapsuudestasi. Kirjaa niitä ylös ennen kokoontumista. Olet ehkä pitänyt jossakin vaiheessa päiväkirjaa, ota se mukaan ryhmän kokoontumiseen.

Millaisia olivat leikit? Mikä oli hauskinta ja miksi? Ryhmässä voidaan kerätä luettelo lapsuusajan leikeistä. Muistatko ensimmäisen leikkikalun, jonka sait? Se saattoi olla isän tekemä auto tai tädin lahjaksi tuoma nukke. Muistat varmasti osan leikkitovereitakin. Missä he ovat nyt? Oletko pitänyt heihin yhteyttä. Oliko sinulla sisarusia? Millaiset olivat sisarusten välit?

Ennen vanhaan lapset osallistuivat jo nuorena talon töihin. Muistatko sinä ensimmäisen oikean työsi? Saitko siitä palkkaa? Kirjoita muistiin lapsuusajan tärkeimpiä muistoja. Käsitelkää niitä yhdessä ryhmässä.

Pukeutuminen saa varmasti aikaan mielenkiintoisen keskustelun ryhmässä. Jokainen muistaa lapsuudestaan jonkin vaateparren, josta erityisesti piti tai jota inhosi. Muistelkaa sitä. Verratkaa kokemuksia. Varmasti löytyy samanlaisia tuntemuksia ryhmän jäsenten kesken.

Esimerkkejä havaintomateriaalista:

lapsuuden koulukuva, päiväkirja, ruoka jota en unohda, sävel joka soi radioissa, leikkiauto puusta, nukke, vaatteet, koulureppu, ansiomerkki, kouluvihko ensimmäiseltä luokalta, lääke jota lapsena jouduin ottamaan - vaikkapa kalanmaksaöljy tai kamferitipat (maistakaa niitä ryhmässä), kuusivuotiaana tehty piirustus, joulurunot tai pääsiäiskoriste...

5. kokoontuminen ”Opintiellä”

Tavoite: Tutustua uudelleen oman ja ryhmän jäsenten oppimisen vaiheisiin ja tiedostaa elinikäisen oppimisen mahdollisuus.

Sisältö: Moni aikuinen muistaa ensimmäisen koulupäivän:

koulurakennuksen tuoksun, ensimmäisen aapisen, koulupuvun tuona jännittävänä päivänä.

Opettajalla on ollut ratkaiseva merkitys siihen, millaiseksi ensimmäisen koulupäivän, lukukauden ja lukuvuoden tunnelma pienelle lapselle on muodostunut.

Viihtyminen myöhemminkin opintiellä on varmasti paljon riippunut siitä, millainen ekaluokkalaisen alkutaival on ollut. Olet varmasti kuullut monen aikuisen sanovan: - Olen aina inhonnut matikkaa, koska opettaja koulussa oli niin inhottava. Tai: - Historiasta olen aina pitänyt. Minulla oli niin innostava opettaja siinä aineessa. Mikä sinun mieliaineesi oli koulussa? Mikä kiinnosti vähiten? Ja mistä se johtui? Oliko se juuri tuo opettaja, tai joku muu syy?

Kaikilla ei ole ollut mahdollisuutta käydä koulua. Ensimmäinen koulumuisto saattaakin olla vasta aikuisiältä. Myös näitä muistoja on mukava kerrata ryhmässä. Kouluun liittyy lukematon määrä mielenkiintoisia näkökulmia: koulumenestys, koulukaverit, kouluruokailu (eväät repussa), opettajat, koulurakennus, vanhempien ja koulun suhteet, harrastukset kouluaikana.

Jokainen ryhmän jäsen voi ennen kokoontumista kirjoittaa ylös asian tai tapahtuman, joka häneen koulussa on eniten vaikuttanut. Tai muiston, joka väistämättä tulee mieleen. Voitte yhdessä muistella vaikkapa sitä, kun tuli mokattua koulussa kunnolla. Siitä voi tulla paitsi hauskaa, myös opettavaista. On hyvä oppia nauramaan itselleen!

Esimerkkejä havaintomateriaalista:

koulukuvat, koulussa tehdyt käsityöt, kotiseutukirjat ja -lehdet joissa muistellaan entisiä opettajia, koulukuria, kasvatuseriaatteita, kuvat tai mahdollisesti säilyneet aidot kouluvaatteet, koulureppu, kouluaikeiset päiväkirjat, koulukirjat, kouluvihot, piirustukset..

6. kokoontuminen "Elämä edessä"

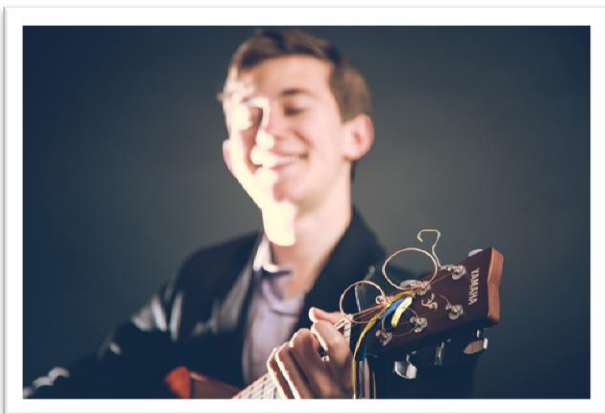
Tavoite: Tutustua omaan ja muiden ryhmäläisten elämään nuorena aikuisena ja auttaa toinen toistaan hyväksymään tapahtuneet tosiasiat.

Sisältö: Menneinä aikoina nuori ei useinkaan voinut itse valita, mille uralle elämänsä suuntaisi. Sinäkään et ehkä saanut jatkaa koulunkäyntiä, vaikka itse olisit niin halunnut. Ei ollut rahaa, vanhempien kodissa tarvittiin sinunkin työpanoksesi, tila tarvitsi jatkajan. Oli ehkä sairautta, toinen vanhemmista tai molemmat kuolivat, kun sinä olit vielä kovin nuori. Jouduit vieraalle työhön, ansaitsemaan elantoa perheellesi. Jouduit ehkä huolehtimaan sisaruksistasi. Sota-aika oli luku sinänsä. Työikäiset miehet olivat rintamalla. Kotityöt jäivät usein naisten, isovanhempien ja lasten vastuulle.

Sodan jälkeen sinulla oli ehkä mahdollisuus opiskella ja kehittää itseäsi tai mennä työhön, josta sait palkkaa. Mitä työtä teit? Muistatko ensimmäisen työpaikkasi ja palkan siellä?

Mitä ostit ensimmäisellä tililläsi? Miten sota vaikutti sinun uranvalintaasi? Olisitko todellisuudessa halunnut jotakin muuta kuin mitä sitten teit? Mitä olisit halunnut? Jos sinulla oli mahdollisuus opiskella, millaista oli opiskeluaikasi? Mitä harrastit? Mistä sait rahaa? Mitä teit loma-aikoina?

Nuoruus on myös kodista irtautumisen aikaa. Millainen sinun ensimmäinen asuinpaikkasi oli kodin ulkopuolella? Jouduit ehkä muuttamaan kauaskin kotoa. Millaisia tunteita kotoa lähtöön liittyi? Mitä sait mukaasi kotoa? Tavaraa, neuvoja tai saitko mitään? Voit ennen ryhmän kokoontumista kirjoittaa ylös nuoruudenaikaisia työhön ja toimeentuloon sekä asumiseen liittyviä muistoja. Ovatko tulevaisuudensuunnitelmasi toteutuneet?

Esimerkkejä havaintomateriaalista:

nuoruudenaikaiset valokuvat asunnosta, kavereista, työstä, harrastuksista, musiikki jota silloin kuunneltiin, päiväkirjat, lehdet, kirjat, ensimmäisillä palkoilla hankitut esineet, pöytäkirjat järjestöistä joissa toimit...

7. kokoontuminen "Kaksin aina kaunihimpi"

Tavoite: Ymmärtää omien ja ryhmän jäsenten muistojen kautta kumppanin merkitys ja parinmuodostuksen vaikutus myöhempään elämään.

Sisältö: Rakastuminen kuuluu väistämättä nuoren ihmisen elämään. Meillä jokaisella on halu löytää itselle kumppani, jonka kanssa voisi jakaa elämän. Puolisoa etsittäessä mielessä on haave perustaa perhe, saada kenties lapsiakin ja varmistaa näin tavallaan oman elämän jatkuminen uusien sukupolvien myötä.

Rakastumista on oikein tutkittukin ja yritetty saada selville, mikä on se voima kahden ihmisen välillä, joka saa heidät tuntemaan vastustamatonta vetoa toisiaan kohtaan. Vastaukseksi on tarjottu kemiaakin. Mene ja tiedä, mikä on totuus. Mutta miten sinä kohtasit ihmisen, josta tuli sinun puoliso? Oliko se rakkautta ensi silmäyksellä vai kehittyikö ystävyys rakkaudeksi pitemmän ajan kuluessa? Mikä oli ensivaikutelmasi hänestä? Mikä herätti kiinnostuksesi?

Seurasi seurustelu, kihlaus. Tapasit hänen sukunsa. Järjestettiin häät. Kerro niistä. Mitä sinulla oli päälläsi? Entä puolisollasi? Keitä oli vieraina? Tarjoilu, juhlapuheet, häävalssi. Mitä teitte häiden jälkeen? Lähdittekö kenties matkalle, mihin? Merkitse muistiin sinulle tärkeitä tuntemuksia noilta ajoilta. Voitte ryhmässä verrata kokemuksianne, kerrata tunteitanne. Mitä unelmia sinulla tässä vaiheessa oli? Pelkäsitkö jotakin? Uskallatko sanoa, vastasiko kohtaamasi ihminen odotuksiasi? Mistä olit onnellinen? Missä petyit? Miten puolison suku otti sinut vastaan?

Ehkä et koskaan mennyt naimisiin. Kerro siitä. Kerro kariutuneista rakkauksista. Jos menit naimisiin useamman kerran, kerro siitäkin!

Esimerkkejä havaintomateriaalista:

hääkuvat, häöpuku, lehtileikkeet, häälahjat, vihkisormus, häävalssi, päiväkirja ja kirjeet..

8. kokoontuminen "Uuden elämän alussa"

Tavoite: Ymmärtää omien ja muiden ryhmän jäsenten kokemusten kautta ihmisten erilaisia kohtaloita ja oppia hyväksymään oman elämänsä eri vaiheet.

Sisältö: Entisaikaan oli tavallista, että maaseudulla asui kolme sukupolvea samassa taloudessa. Tavallisesti yksi pojista jäi kotitaloon isännäksi. Taloon tuli miniä. Oli kaksi emäntää. Ehkä sinullakin on omakohtaisia kokemuksia appivanhempien ja nuorenparin suhteista?

Kaupungeissa taas asuttiin monesti hyvin ahtaissa oloissa. Samaa hellahuonetta asutti useita ihmisiä. Sovun oli annettava sijaa. Vuokralainen oli monesti vuokraisännän tai —emännän armoilla. Asuttiin alivuokralaisena asunnonomistajan silmien alla. Itsemääräämisoikeus saattoi olla vähäinen. Tai nuoripari joutui asumaan toisen vanhempien kodissa, kun muuta paikkaa ei ollut.

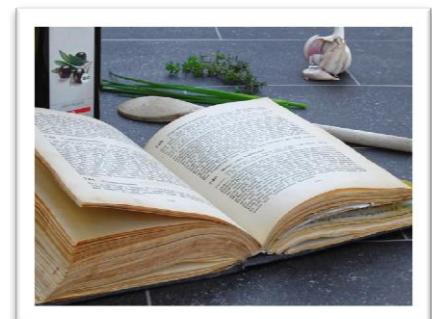
Missä sinun ja puolisosasi ensimmäinen yhteinen koti oli? Oliko riitaa sinun ja puolisosasi välillä? Mistä asioista? Entä hänen sukunsa tai sinun sukusi ja teidän välillä? Miten riidat ratkaistiin? Onko kaikki kokemasi ollut hyväksi vai onko kenties asioita, joita et koskaan voi antaa anteeksi? Entä työ? Mistä saitte elantonne? Jaettiin kotityöt ja miten? Kuka teillä määräsi, sinä vai sinun puolisosasi? Keskustelitteko yhdessä tehtävistä päätöksistä?

Millaisia muistoja sinulla on ensimmäisten yhteisten aikojen tunnelmista? Olitko sinä onnellinen? Täytyivätkö unelmasi? Oliko jotakin pelättävää? Mitä vastoinkäymisiä muistat? Kuinka kauan olitte olleet naimisissa, kun uusi elämä ilmoitti tulostaan?

Jos olit yksineläjä, kerro työstäsi, vapaa-ajastasi, harrastuksistasi. Millaisia ystäviä sinulla oli? Mitkä seikat vaikuttivat eniten elämäsi kulkuun? Kirjoita tärkeimpiä muistoja ylös ennen seuraavaa kokoontumista.

Esimerkkejä havaintomateriaalista:

valokuvia, asunnon pohjapiirros, sen aikaisia sisustuslehtiä, ruokareseptejä, tanssimusiikkia, palkka- yms. tietoja työstä..

9. kokoontuminen "Perhe kasvaa"

Tavoite: Tunnistaa omien ja toisten ryhmän jäsenten kokemusten kautta perheen ja suvun merkitys ja ymmärtää lasten ja vanhempien välisten suhteiden ainutkertaisuus.

Sisältö: Tärkeimpiä tapahtumia ihmisen elämässä on oman lapsen syntyminen. Olivat olosuhteet ja lähtökohdat syntymän hetkellä sitten mitkä tahansa, jokainen vanhempi toivoo lapselleen hyvää, että tästä kasvaisi tasapainoinen ihminen, menestyvä ja onnellinen. Ihminen uskoo tulevaisuuteen. Silti kaikkina aikoina vanhemmat ovat varsinkin ensimmäisen lapsen kohdalla tunteneet oman epävarmuutensa ja riittämättömyytensä kasvatustehtävän edessä.

Millainen koti teillä oli ensimmäisen lapsen syntyessä? Miten se muuttui niinä vuosina, kun lapsia tuli mahdollisesti lisää ja lapset kasvoivat? Tekivätkö molemmat vanhemmat töitä lasten ollessa pieniä? Kuka lapsia hoiti? Mikä oli tärkein ohjenuora lasten kasvatuksessa? Tuliko siitä erimielisyyksiä?

Mitä hauskoja sattumuksia muistat omista lapsistasi? Koskettavia hetkiä, surua? Kirjoita paperille ennen ryhmän kokoontumista muistoja lapsistasi. Heidän sanontojaan, tekojaan. Ja tapahtumia. Voitte yhdessä keskustella, millaista aika oli, kun lapsesi olivat pieniä, ja miten se erosi nykyajasta. Sinulla on mahdollisesti jo lapsenlapsiakin. Millaista on heidän elämänsä, jos vertaa sitä heidän vanhempiansa lapsuuteen? Toisitko entisestä jotakin nykylasten elämään? Mitä haluaisit poistaa tämän päivän lasten elämästä?

Jos sinulla ei ollut perhettä ja lapsia, niin kerro aikuistumisestasi, ajasta opintojen jälkeen ja ensimmäisistä työkokemuksistasi. Kenties sinä olit aikuisen mallina jonkun toisen lapsille. Kerro siitäkin!

Esimerkkejä havaintomateriaalista:

valokuvat, lastesi piirustukset, leikkikalut, askartelut, käsityöt, juhla- ja arkivaatteet, lastenhoitovälineet, tuttipullot, potat, lastenkirjat ja lastenlehdet tuolta ajalta...

10. kokoontuminen "Aikuisen elämää"

Tavoite: Oppia omien ja ryhmän muiden jäsenten kokemusten kautta aikuisten ihmisten elämänvaiheita ja erilaisuuden sietokykyä.

Sisältö: Ennen vanhaan perheeseen kuuluivat tavallisesti vanhemmat ja joukko lapsia. Avioerot olivat harvinaisia, ja toisen vanhemman puuttuminen perheestä johtui yleensä kuolemasta. Tietenkin oli olemassa myös lapsettomia pariskuntia. Suurista perheistä saatettiin antaa joku lapsista koulutettavaksi esimerkiksi naimattomalle tädille. Orvoksi jääneet lapset sijoitettiin joko sukulaisiin tai vieraisiin perheisiin.

Ryhmän jäsenet voivat vaihtaa kokemuksia perheistään. On hyvä, jos jokainen kaivelee muistilokeroitaan ja merkitsee tärkeimpiä asioita ylös ennen kokoontumista. Samalla voi kaivella myös piirongin laatikoita ja ullaakoita, jos sattuisi löytymään jotakin aiheeseen liittyvää. Miten sinun lapsesi kävivät koulua? Autoitko heitä? Entä murrosikä, miten siitä selvittiin?

Mitkä olivat aikuisen elämäsi kohokohtia? Ensimmäinen ulkomaanmatka, ehkä. Tai kun saitte jostakin ylimääräistä rahaa. Mitä sillä tehtiin? Miten arkielämä sujui? Mihin oli varaa ja mistä haluamastasi piti luopua? Kävikö teillä vieraita? Mitä söitte? Ja milloin lapset lähtivät kotoa?

Jos elit elämääsi yksin, millaista se oli? Kenen kanssa vietit vapaa-aikaa, jos sitä oli? Ja mitä harrastit? Mikä toi työsi lisäksi sisältöä elämään? Kerro siitä!

Esimerkkejä havaintomateriaalista:

valokuvat retkeltä, työpaikalta, arkielämästä, juhlista, vaatteet ja kengät tuolta ajalta, käsityöt, päiväkirjat, kirjeet, lasten saamat ja antamat lahjat, huonekalut, sisustustavarat, lehdet ja kirjat, mielimusiikkisi, hajuvesi, korut...

11. kokoontuminen "Eilen, tässä ja nyt - huomenna"

Tavoite: Tutustua ryhmän jäsenten nykyiseen elämään ja ymmärtää ryhmässä opitun perusteella, että jokaisen ihmisen elämä on ainutkertainen ja arvokas kokonaisuus.

Sisältö: Nykyisyys on ainutkertaista. Koskaan se ei enää palaa. Huominen on loppuelämän ensimmäinen päivä. Toisaalta se on myös uusi eilinen, todistaa Asterix. Mikä sinulle nykyisessä elämässä on tärkeää? Se voi olla iso tai pientä. Hyvä ystävä, lämmin kädenpuristus, kahvihetki nuotiolla - eri asiat eri ihmisille kulloisenkin elämäntilanteen mukaan.

Muutoksia on jokaisen elämässä tapahtunut. Mitä? Ja miten itse olet elämän saatossa muuttunut, muutenkin kuin ehkä vähän ryppyntynyt ja kaljuuntunut? Entä miten maailma on elinaikanasi muuttunut? Entä arvot ja asenteet? Mistä olet muutoksissa onnellinen? Mitä taas pelkää?

Mikä haaveistasi on toteutunut? Mikä vielä toteutumatta? Mikä saa sinut surulliseksi nykyisin? Mikä iloiseksi? Mitä naurattaa, suututtaa, vihastuttaa?

Mitä odotat tulevilta päiviltä, itsellesi ja läheisillesi? Kenen seurassa nykyisin vietät aikaasi? Mistä saat voimaa nykyiseen eloosi ja mikä on kaikkein raskainta? Kerro kerro! Ja kuuntele, kun toisetkin kertovat!

Mitä tärkeää vielä haluat kertoa Elämäsi tarinasta toisille? Mitä kuulla? Sano se!

Esimerkkejä havaintomateriaalista:

eilen kirjoitettu runo, lapsenlapsen piirustus, musiikkikasetti, kirja, valokuvat, matkaesite, ystävän sanat, postikortti...

12. kokoontuminen "Ryhmän päättäminen"

Tavoite: Jättää jäähyväiset ryhmälle keskustelemalla kunkin omista tuntemuksista, tehdä yhteenveto ryhmän toiminnasta ja pitää pieni juhlahetki.

Sisältö: Tässä kokoontumisessa keskustellaan siitä, miten ryhmä kokee onnistuneensa tavoitteissaan. Kukin jäsen kertoo omista tunteistaan, niistä odotuksista ja toiveista, mitä hänellä oli ryhmään tullessaan ja mitä hän tuntee saaneensa ryhmässäoloaikanaan. Ryhmän tarkoitushan on ollut oppia jokaisen ryhmän jäsenen elämäntarinan kautta ymmärtämään, että elämä on kokonaisuus, ja että on tärkeää ja suotavaa käydä ryhmässä läpi omia ja toisten kokemuksia matkalta, joka on alkanut jo ennen meitä esi-isissämme ja joka jatkuu vielä, kun meitä ei enää fyysisesti ole, tulevien sukupolvien myötä.

Jatkoipa ryhmä toimintaansa tai ei, kannattaa käydä lyhyesti läpi ne asiat joihin ryhmän jäsenet ovat tyytyväisiä ja ne asiat, joihin halutaan muutosta, mikäli ryhmän toiminta jatkuu.

Ryhmä päätetään pieneen jäähyväishetkeen, jota juhlistaa vaikkapa pala täytekakkua ja kuppi kahvia sekä vilpittömästi lausutut kiitokset niin ryhmän jäsenille kuin ohjaajallekin.

Esimerkkejä havaintomateriaalista: kahvi- ja kakkutarjoilu, runo tai vaikkapa laulua.

